Унитаризмом до распада

Пише: Милорад Додик
субота, 26 април 2008 21:41

Свеколике расправе које се воде од стварања дејтонске Босне и Херцеговине изнова показују њен карактер задате државе. Три конститутивна народа са углавном различитим тежњама заробљена су пројектом очувања "Југославије у малом", како се тепало Босни и Херцеговини.

Није тајна да Срби и Хрвати највише осјећају задатост БиХ као јединог мултиетничког друштва у Европи након распада вишенационалних држава попут Југославије, СССР, Чехословачке. Ако су распад Југославије обиљежили трагични грађански ратови и тиме показали да у одсуству кохезивне једнопартијске идеологије није могуће очувати мир, распад Чехословачке је показао сву слојевитост подјела у вишенационалној држави, која такође доводи до (мирног) распада, али и добросусједских односа, бољи но икад прије.

Стално је бошњачко својатање БиХ, па ко не жели "њихову БиХ" може да иде куд хоће, другим ријечима марш напоље. Заборављају да је БиХ створена међународним уговором и да може постојати само на тај начин. Не држи воду тврдња да је БиХ хиљадугодишња држава, као ни њена "створеност" референдумом о самосталности 1. марта 1992. године.

Зна се да су на референдум изашли само припадници два народа - Муслимани и Хрвати и већином таквих гласова опредијелили се за независност БиХ и отцјепљење од Југославије. Послије свега ни Хрвати не би гласали за садашњу БиХ. Поготово не би потврдили Вашингтонски споразум којим је установљена муслиманско-хрватска федерација, која је са Републиком Српском у Дејтону послужила за склапање БиХ. Сви знају да је та федерација основни уставни проблем у БиХ. За Федерацију БиХ, и Венецијанска комисија и политички аналитичари и страни политичари кажу да је то неодржива уставна конструкција. Неће се покушајима унитаризација БиХ ријешити проблем Федерације.

Од рата је прошло 12 година и поставља се логично питање: Како то да је БиХ све даље од потпуног помирења и грађења међусобног повјерења. У чему је квака? Ко је крив? Већину поратних година БиХ живи као непроглашени протекторат међународне

заједнице, без икакве одговорности страних управљача. Умјесто да је та неограничена и самододијељена моћ без правног основа у међународном уговору послужила као кохезиона снага, она држи Босну и Херцеговину као подијељено друштво и слабу државу, која као таква захтијева арбитрирање и останак ОХР-а. ОХР је као и свака бирократска структура већ одавно прешао на режим самоодржавања, која сваког високог представника гледа као пролазни елемент кога треба ставити под своје или га неутрализовати спрегом са сарајевским унитаристичким кругом. Бошњачки државотворци успореност евроатлантских интеграција правдају тиме што наводно нема јаких државних институција, што нису укинути ентитети, заправо Република Српска или бар тотално развлашћена излобираним мапама пута. Њихов циљ је пренијети што више надлежности на органе БиХ под изговором једне адресе за евроатлантске интеграције, а потом грађанима у Републици Српској рећи: "Ето вам ништа и чувајте то добро".

Слушајући изразе - агресија, четници, фашисти - који се оптужујуће и потцјењивачки упућују "мањем ентитету", посматрачу са стране је јасно да то није у циљу помирења, повјерења и стабилности. Да ли су злочини над Србима почињени од антифашиста, миротвораца, цивилног друштва и спортских удружења Бошњака? Зло почињено Бошњацима, Србима, Хрватима и осталима има само једно име - злочин и тражи појединачну одговорност.

Зашто неким Бошњацима хушкањем у медијима треба наставак тензија и наметања колективне кривице? Чини се да је одговор - да се нису одрекли ратног циља - стварања наводне грађанске државе, са најравноправнијим народом који има право на своју државу. Умјесто споразумијевања и консензуса, на дјелу су притисци и уцјене. Као метод изградње БиХ као заједничке државе користи се разградња њене уставне конструкције. Притом је бошњачки компромис тактичко или привремено одустајање од одузимања уставних надлежности Републике Српске. Досадашње реформе су углавном уступци које је власт Републике Српске чинила под притиском и смјенама. Лако је било док је на власти био СДС. Проблем је сада СНСД који нема ратну прошлост, ни СДС-ову хипотеку. Разумљиво је онда што сарајевска чаршија жали за СДС-овим временима. Зато Алија Изетбеговић није прихватио Холбрукову понуду за забрану СДС-а након рата, јер му је то служило за изнуђивање притисака на Републику Српску. Знао је Алија да, док је СДС-а, биће све више унитарне БиХ.

Из таквог притиска бошњачких политичара и јавности међународна заједница је (не)вољно пристајала на улогу инструмента за повећање надлежности државе по виђењу најбројнијег народа. Резултат је очекивано - супротан. Искључивост појединих бошњачких политичких фактора показује да они заправо желе немогућу БиХ. БиХ није могућа као грађанска држава по принципу један човјек - један глас, није могућа без ентитетског гласања у савезном парламенту, нити без принципа ротације на

заједничким функцијама. Ако бошњачки представници желе само државу по својој мјери, онда они уопште и не желе Босну и Херцеговину. Сва њихова прича о универзалним правима, суживоту, вјековној толеранцији, заправо је димна завјеса. Тиме желе да замагле суштину својих никада промијењених захтјева - укидање Републике Српске или бар докидање њених уставних надлежности. Како функционише бошњачка грађанска држава виде најбоље хрватски политички представници на свим нивоима у којима дијеле власт са бошњачким странкама.

За БиХ нема и не може бити друге будућности од неопходног уласка у Европску унију. Ту нема никакве дилеме, али очигледно постоје дубоке разлике о карактеру заједничке државе. То ће ускоро бити потврђено потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању са Европском унијом. Међутим, европски пут не може бити начин за унитаризацију БиХ. Ако то буде садржај европског партнерства, онда то значи застој и изгубљено вријеме као и са Ешдауновим полицијским принципима. Тога се треба одрећи да би БиХ кренула напријед унутрашњим дијалогом и одговорношћу произашлом из тога. Па колико год трајало.

У скорашњем времену од међународних фактора евидентно је потврђивање уставног положаја Републике Српске као конститутивног ентитета БиХ. Ништа посебно, али је требало доста времена да се прихвати да су дејтонски темељи једини начин очувања БиХ. Још важније би било унутрашње признање које би морало доћи до бошњачке јавности. То би водило стабилности и бољем разумијевању као сигурнијем путу европске БиХ.

С ОХР -ом у Европску унију, како то захтијева сарајевска политичка чаршија, није могуће никуда стићи. Такав став говори о неспремности на прихватање аргументације и ставова српске и хрватске јавности у БиХ. Коме и даље треба босански лонац под притиском међународне заједнице ради унутрашњег сагоријевања небошњака? Из нервозе оних који више не могу користити међународну заједницу као свој унитаристички инструмент видљиво је коме. Крајње је вријеме за нови политички почетак који ће бити у функцији напретка БиХ. Напријед је могуће консензусом до развоја и одрживости умјесто бошњачког концепта унитаризмом до распада.

(Текст је објављен 24.априла 2008. у бањалучким “Независним новинама”)